

## Indholdsfortegnelse

|                                                        |           |
|--------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Højreekstremisme .....</b>                          | <b>3</b>  |
| <i>Læsevejledning:</i> .....                           | 3         |
| <i>Besvar spørgsmål</i> .....                          | 3         |
| <i>Politisk ekstremisme - Højreekstremisme</i> .....   | 3         |
| <i>Sociologisk vinkel</i> .....                        | 4         |
| <i>Begrebsafklaring</i> .....                          | 6         |
| <i>Casen</i> .....                                     | 6         |
| <b>Venstreekstremisme .....</b>                        | <b>7</b>  |
| <i>Læsevejledning:</i> .....                           | 7         |
| <i>Besvar spørgsmål</i> .....                          | 7         |
| <i>Politisk ekstremisme - Venstreekstremisme</i> ..... | 7         |
| <i>Sociologisk vinkel</i> .....                        | 9         |
| <i>Begrebsafklaring</i> .....                          | 10        |
| <i>Casen</i> .....                                     | 11        |
| <b>Militant islamisme: .....</b>                       | <b>12</b> |
| <i>Læsevejledning:</i> .....                           | 12        |
| <i>Besvar spørgsmål</i> .....                          | 12        |
| <i>Religiøs ekstremisme - Militant islamisme</i> ..... | 12        |
| <i>Sociologisk vinkel</i> .....                        | 14        |
| <i>Begrebsafklaring</i> .....                          | 15        |
| <i>Casen</i> .....                                     | 16        |
| <b>Online radikaliserings .....</b>                    | <b>17</b> |
| <i>Læsevejledning:</i> .....                           | 17        |
| <i>Besvar spørgsmål</i> .....                          | 17        |
| <i>Online radikaliserings</i> .....                    | 17        |
| <i>Sociologisk vinkel</i> .....                        | 19        |
| <i>Begrebsafklaring</i> .....                          | 20        |
| <i>Casen</i> .....                                     | 21        |



# Højreekstremisme

## Læsevejledning:

Fokus for jeres gruppearbejde er den tidligere nynazist, Thomas Vestergaard, der fortæller om sine 15 år med højreekstremisme. **Jeres case er den vedlagte video.**

Thomas Vestergaard arbejder i dag med forebyggelse af radikaliserings og har i december 2017 udgivet bogen *Mit liv til skræk og advarsel*. Casen, 'Mit had til skræk og advarsel', bliver brugt med godkendelse fra Thomas Vestergaard og Danmarks Radio, som har rettighederne til dette materiale.

Før I ser videoen, skal I skimme de fire spørgsmål og læse de to afsnit nedenfor: **'Politisk ekstremisme'** og **'Sociologisk vinkel'**. Det gør jer klar til den efterfølgende drøftelse i gruppen og præsentation for klassen.

### Besvar spørgsmål

- 1) Helt kort, hvordan forstår og definerer I forskellen på blot at være højre- eller venstreorienteret og så at være højre- eller venstreekstremist? Giv fem nøgleord/-sætninger
- 2) Hvad fortæller Thomas Vestergaard selv i videoen om årsagerne til sin indtræden i Dansk Nationalsocialistisk Bevægelse? Hvad ved I om årsagerne til, at han senere træder ud?
- 3) Hvad kan I sige om årsagerne til, at Thomas blev tiltrukket af et højreekstremistisk miljø, når I trækker på jeres sociologiske viden om socialisering, identitet og anerkendelse?
- 4) Hvad, mener I, kunne have forhindret Thomas i at blive højreekstremist? Hvem har muligheden og ansvaret for at sikre, at unge mennesker som Thomas ikke bliver radikaliseret? Hvad kan I selv gøre?

### Politisk ekstremisme - Højreekstremisme

Politisk ekstremisme kan eksistere på både højre- og venstrefløj af det politiske spektrum, ligesom der kan være tale om ekstremisme i forhold til mere specifikke enkeltsager. Ideologisk står højre- og venstrefløj i skarp opposition til hinanden, og der er løbende konfrontationer mellem dem. Der er imidlertid langt fra tale om to samlede fløje, men derimod om en lang række forskellige strømninger, grupperinger og individer, der inden for hver fløj indbyrdes er vidt forskellige, ofte uenige og endda nogle gange direkte modstandere.

I Danmark var **de højreekstremistiske miljøer** tidligere domineret af **nationalsocialister**, populært kaldet **(ny)nazister**, som kendetegnes ved en racistisk ideologi, hvor voldsanvendelse ofte ses som værende helt nødvendig og legitim i kampen for en stærk og "raceren" stat – med inspiration fra Hitlers nazisme og Mussolinis fascisme.

Hvor fjendebilledet tidligere i høj grad var antisemitisk, har højreekstremismen i dag **et mere nationalistisk og antimuslimsk fokus** rettet mod muslimer og indvandrere samt de liberale eller

”kulturmarxistiske” eliter, der beskyldes for bevidst at fremme indvandringen og undergrave nationalstaten.

På tværs af de højreekstremistiske miljøer er der en udbredt opfattelse af, at det liberale demokrati har en iboende svaghed i form af blødsødenhed og tolerance, som ultimativt vil føre til systemets sammenbrud, fordi man accepterer fremmede, samfundsundergravende elementer. For nogle højreekstremister udgør det politiske system, som, de mener, har tilladt ”islamiserings” eller udviklingen af et multikulturelt samfund, i sig selv en fjende. Anders Behring Breiviks angreb i Norge den 22. juli 2011, hvor i alt 77 mennesker blev dræbt, kan siges at være et alvorligt eksempel på dette.

I radikaliseringsøjemed har opfattelsen af en konflikt mellem islam og Vesten virket som en mobiliserende faktor, hvor højreekstremister har kunnet læse selv små sammenstød ind i en større, global kamp. Fordi den ekstreme højrefløj i dag er mere fokuseret på kultur end på race, kan den rekruttere fra et bredere politisk segment af sympatisører. Dette gør yderligere, at disse personer ikke nødvendigvis opfatter sig selv som racister eller højreekstremister i en traditionel forstand, men derimod som eksempelvis antimuslimere eller nationalister. Set udefra kan det også gøre, at skillelinjen mellem politiske aktivister og deciderede ekstremister til tider bliver mere uklar.

**Nazisme:** Stærkt højreorienteret politisk ideologi, som er tæt knyttet til Adolf Hitlers totalitære diktatur i Tyskland, 1933-45. Ideologien kendetegnes ved ekstrem nationalisme og idéen om, at den ariske race er andre racer overlegen og ikke må ”blandes”. Dertil kommer had til jøder, kommunister, kapitalisme og økonomisk liberalisme.

**Fascisme:** Politisk ideologi, som i mange henseender minder om nazismen, men hvor en nations overlegenhed snarere ses som kulturelt betinget fremfor biologisk. Fascisme kan ligeledes karakteriseres ved et autoritært styre centreret omkring en stærk stat og diktatorisk leder.

## Sociologisk vinkel

Medierne fremhæver ofte religion og ideologi som de væsentligste forklarende faktorer for, at unge mennesker tiltrækkes af ekstremistiske miljøer og radikaliseres. Det er imidlertid i mange tilfælde et forsimplet og misvisende billede.

Ofte er det i første omgang følelsen af at høre til, at være en del af et fællesskab, at få identitet, anerkendelse og spænding, der tiltrækker unge mennesker, der måske lige netop savner disse elementer i deres liv. I de tilfælde kommer det sociale aspekt først og det religiøse eller ideologiske/politiske aspekt efterfølgende.

Som mennesker formes og socialiseres vi gennem hele livet i en løbende vekselvirkning med vores omgivelser. Den **primære socialisering** finder sted i familien. Den tidlige opvækst og barndom har stor indflydelse på det enkelte individ, for her lægges nogle af de fundamentale ”klodser” i vores identitetsdannelse og selvtillid. Det gør en stor forskel, om man starter sit liv i en ressourcestærk familie med omsorg, kærlighed, støtte og positiv anerkendelse, eller om

barndomshjemmet er præget af fravær og svigt – eller endda af vold og misbrug. Familien er dog langt fra den eneste påvirkende faktor i vores socialisering.

Den **sekundære socialisering** finder sted i daginstitutioner, blandt venner, i skoler, i sportsklubber, i foreningsfællesskaber, på arbejdspladser, gennem medier og virtuelle fællesskaber – kort sagt, gennem alle de sociale relationer, vi indgår i igennem vores liv og særligt i vores barndom og ungdom.

Internettet og de sociale medier spiller i dag en helt central rolle for unges socialiseringsproces og identitetsdannelse. Udover at skabe adgang til enorme mængder information og viden, giver medierne mulighed for dannelsen af nye fællesskaber og tilhørsforhold, der i høj grad går på tværs af tid og rum, det vil sige, at de også er uafhængige af store geografiske afstande.

Igennem vores sociale relationer – i både den primære og den sekundære socialisering og i både den fysiske og den virtuelle verden – opbygges vores forestilling om, hvem vi selv er, samt hvad vi kan, må og bør som individer og i de forskellige fællesskaber, vi indgår i. Vi opbygger ligeledes forestillinger om, hvem der er forskellig fra os selv, og som ikke hører til i vores fællesskab. Det kan kaldes en **social kategorisering** og er i sig selv en normal proces i individets forståelse af verden. Individet har brug for sociale tilhørsforhold og anerkendelse fra andre i fællesskabet.

Det er imidlertid problematisk, hvis vores sociale identitet og tilhørsforhold bliver baseret på en stærk intolerance eller et direkte had mod bestemte andre grupper. Så kan man sige, at der er tale om negative fællesskaber, hvor der faktisk ikke er plads til ”de andre” – og meget ringe mulighed for at række ud til dem, interagere med dem og prøve at forstå dem.

Ekstremistiske miljøer bygger ofte på et stærkt fællesskab, der tilbyder det enkelte medlem *anerkendelse, identitet og mening*, samtidig med at bestemte grupper uden for miljøet opfattes som fjender, der skal bekæmpes.

Den type ekstremistiske miljøer kan særligt virke tillokkende på børn og unge, som mangler denne følelse af at høre til, være en del af noget meningsfyldt og at blive anerkendt.

På samme måde som i andre typer fællesskaber eksisterer der i ekstremistiske miljøer normer for, hvad der er acceptabel og værdifuld adfærd, ligesom der eksisterer sanktioner, hvis der afviges fra denne adfærd. Det kan være sanktioner i form af udelukkelse fra eller tab af status i fællesskabet, eller det kan være sanktioner i form af decideret afstraffelse. Der eksisterer ligeledes forskellige typer for belønninger (af og til også kaldet positive sanktioner), hvis individet lever op til forventningerne eller endda overskrider forventningerne i positiv retning. Belønning kan for eksempel være i form af øget adgang til ellers fortrolig viden, indflydelse og en højere rang i hierarkiet. Normer og sanktioner danner sammen en form for social kontrol, som gør, at individer i høj grad retter ind og tilpasser sig fællesskabet. I ekstremistiske miljøer er normer og sanktioner ofte skarpere og mere letforståelige end i mange andre typer fællesskaber. Det kan særligt appellere til personer, der higer efter klare rammer og kategoriske definitioner af godt og ondt, rigtigt og forkert, os og dem, ven og fjende.

## Begrebsafklaring

**Socialisering:** Den proces, hvorved sociale normer, roller og værdier indlæres hos den enkelte.

**Social eksklusion:** Udelukkelse fra fællesskaber.

**Stereotyper:** Forsimplede og forvrængede forestillinger om bestemte befolkningsgrupper, der indlæres som en del af socialiseringen og er meget modstandsdygtige mod de argumenter, der fremføres mod dem.

**Sociale kategorier:** Skabelse af en form for ensartethed, hvor medlemmer har noget tilfælles, der adskiller dem fra dem, der ikke er inkluderet. National identitet ('dansker') er et eksempel på en social kategori.

**Virtuelle/digitale fællesskaber:** Et fællesskab eller netværk af individer, der interagerer gennem digitale kanaler (for eksempel sociale medier).

**Norm:** Forventning om en specifik adfærd eller holdning. Normer kan være formelle i form af love eller uformelle i form af uskrevne regler. Til normer knyttes sanktioner, der er med til at sørge for, at normerne ikke bliver brudt.

**Social kontrol:** Kombination af normer og sanktioner, der skaber en social orden, som vi indretter os efter.

Sociologen, Axel Honneth, har peget på tre anerkendelsesniveauer, der alle har stor betydning for vores identitetsdannelse og liv:

1. Anerkendelse i **den private sfære** er, at vi bliver mødt med kærlighed, omsorg og påskønnelse. Som følelsesmæssig anerkendelse gør den os klar til at møde verden og større fællesskaber. Den lægger fundamentet til vores grundlæggende **selvtillid**.

2. Anerkendelse i **den retslige sfære** er, at vi af samfundet/systemet bliver behandlet som individer med rettigheder og pligter på lige fod med andre borgere og ikke diskrimineres. Anerkendelse i denne sfære giver en følelse af **ligeværd og selvagtelse**.

3. Anerkendelse i **den solidariske sfære** er, at vores deltagelse i og bidrag til samfundet/fællesskabet bliver bemærket og værdsat. Det vil sige, at vi føler, at vores egenskaber har værdi for fællesskabet. Anerkendelse i denne sfære fører til **selvværd**.

## Casen

<https://www.youtube.com/watch?v=g3hJqMPEZtE>

# Venstreekstremisme

## Læsevejledning:

Fokus for jeres gruppearbejde er venstreekstremisme, og jeres case er den artikel, der er nederst på denne side, og som handler om Søren Lerche, der er tidligere aktiv i et venstreradikalt miljø. Søren Lerche arbejder i dag med forebyggelse af radikalisering og har i 2015 udgivet bogen: 'Autonom Pusher Mentor', hvor han skriver om sin radikalisering og tid i det autonome miljø.

Casen, 'Søren havde patent på sandheden', bliver brugt med godkendelse fra Søren Lerche og Højskolebladet.

Før I læser artiklen, skal I skimme de fire spørgsmål og læse de to afsnit nedenfor: '**Politisk ekstremisme: Venstreekstremisme**' og '**Sociologisk vinkel**'. Det gør jer klar til det efterfølgende gruppearbejde, hvor I skal forberede en præsentation for resten af klassen.

| Besvar spørgsmål                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ol style="list-style-type: none"><li>1) Helt kort, hvordan forstår og definerer I forskellen på blot at være politisk aktivist og så at være ekstremist? Er der en knivskarp skillelinje, eller er der en gråzone mellem de to? Lav en liste med nøgleord, der adskiller ekstremisten fra andre typer aktivister.</li><li>2) Hvad fortæller Søren Lerche selv om årsagerne til, at han blev tiltrukket af og begyndte at komme det venstreradikale miljø? Og om årsagerne til, at han forlod miljøet igen?</li><li>3) Hvad kan I sige om årsagerne til, at Søren blev tiltrukket af det venstreradikale miljø ud fra jeres viden om socialisering, identitet og anerkendelse?</li><li>4) Hvordan adskiller Søren nuværende rolle og position sig fra andre aktører i forebyggelsen af radikalisering og ekstremisme?</li></ol> |

| Politisk ekstremisme - Venstreekstremisme                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>Politisk ekstremisme kan eksistere på både højrefløjen og venstrefløjen af det politiske spektrum (ligesom der kan være tale om ekstremisme i forhold til mere specifikke enkeltsager). Ideologisk står de to fløje i skarp opposition, og der er løbende konfrontationer mellem dem. Der er imidlertid langt fra tale om to samlede fløje, men derimod om en lang række forskellige strømninger, grupperinger og individer, der inden for hver fløj indbyrdes er vidt forskellige, ofte uenige og endda nogle gange direkte modstandere.</p> <p><b>Venstreekstremismen</b> baserer sig ideologisk typisk på kommunistiske eller anarkistiske ideer. Det overordnede mål er omstyrtelse af det kapitalistiske system, der opfattes som hovedårsag til problemer som krig, undertrykkelse og fattigdom. Midlerne til at nå målet inkluderer voldsanvendelse. En kritisk holdning til den liberale, demokratiske samfundsorden er også fremherskende hos mange venstreekstremister.</p> <p>Forskellige bevægelser og partier i Vesteuropa var særligt fra slut 1960'erne og frem inspireret af idéer og strømninger fra det kommunistiske Sovjetunionen, Mao Zedongs kommunisme i Kina samt de socialistiske bevægelser i Latinamerika anført af blandt andre Fidel Castro og Che</p> |

Guevara. For nogle var inspirationen hovedsageligt ideologisk, men for de ekstremistiske miljøer blev og bliver brugen af politisk vold set som nødvendig og legitim i kampen mod, hvad der ses som kapitalisme og undertrykkelse.

To velkendte eksempler på venstreekstremistiske grupperinger fra 1970'erne og 1980'erne er Rote Armee Fraktion (RAF) i Tyskland og Blekingegadebanden i Danmark. Rote Armee Fraktion udførte over en årrække en lang række bankrøverier, bombeangreb, ildspåsættelse, bortførelser og drab i sin meget voldelige kamp mod systemet. Blekingegadebandens fokus var kapitalismens udnyttelse af den tredje verden, og deres aktioner bestod af en række tyverier og røverier, hvor ét udviklede sig til drab af en politimand på Købmagergades Postkontor i København i 1988. Blekingegadebanden opbyggede store våbenlagre og brugte blandt andet penge fra deres røverier til at støtte Folkefronten for Palæstinas Befrielse (PFLP).

Siden Sovjetunionens sammenbrud og den kolde krigs afslutning i 1991 har de kommunistiske bevægelser mistet støtte og sammenhængskraft, også i Danmark. Mere anarkistiske bevægelser, der organiserer sig mindre hierarkisk, synes umiddelbart at have større appel i nutidens samfund. Der er imidlertid tale om ret fragmenterede miljøer, der ofte mobiliserer sig omkring enkeltsager samt om deres modstand mod højrefløjen, og hvad der opfattes som en hetz mod flygtninge og indvandrere. I disse sager – ofte ved større demonstrationer – blander venstreekstremistiske personer sig typisk med det bredere venstreorienterede miljø, med hvem de deler en del af deres synspunkter, men ikke deres metoder. Det er i flere tilfælde endt i hærværk og vold mod politi og politiske modstandere.

Erfaringer fra resten af Europa viser, at de venstreekstremistiske grupperinger formår at organisere sig og mobilisere store grupper, og at de ikke skyr voldelige midler for at bekæmpe systemet, eksempelvis op til store økonomiske eller klimapolitiske topmøder.

**Kapitalisme:** Verdens mest udbredte økonomiske system, som baserer sig på den private ejendomsret og de frie markeds kræfter. Kritikere af kapitalisme peger på, at systemet fører til en uretfærdig fordeling af verdens ressourcer, og at kapitalismen gør de rigeste mennesker i stand til at styre et lands politik.

**Kommunisme:** Stærkt venstreorienteret og revolutionær ideologi, som tager sit udgangspunkt i kritik af kapitalismen, og hvor der arbejdes for et opgør med classesamfundet, en bredere adgang til produktionsmidlerne og dermed en mere ligelig fordeling af samfundets goder. Opgøret med classesamfundet – og dermed kapitalismen – er revolutionært af natur, hvilket for en del tilhængere legitimerer brugen af vold.

**Anarkisme:** En ekstrem politisk strømning, hvor man betragter alle former for statslig autoritet som unødvendig og uønsket, da ingen skal have lov til at bestemme over andre. Alle mennesker skal således være fuldstændigt frie til at organisere sig, som de vil, og ikke være underlagt andres vilje. Anarkismen findes både i en venstre- og højreekstrem variant.

## Sociologisk vinkel

Medierne fremhæver ofte religion og ideologi som de væsentligste forklarende faktorer for, at unge mennesker tiltrækkes af ekstremistiske miljøer og radikaliseres. Det er imidlertid i mange tilfælde et forsimplet og misvisende billede.

Ofte er det i første omgang følelsen af at høre til, at være en del af et fællesskab, at få identitet, anerkendelse og spænding, der tiltrækker unge mennesker – der måske lige netop savner disse elementer i deres liv. I de tilfælde kommer det sociale aspekt først og det religiøse eller ideologiske/politiske aspekt efterfølgende.

Som mennesker formes og socialiseres vi gennem hele livet i en løbende vekselvirkning med vores omgivelser. Den primære socialisering finder sted i familien. Den tidlige opvækst og barndom har stor indflydelse på det enkelte individ, for her lægges nogle af de fundamentale ”klodser” i vores identitetsdannelse og selvtillid. Det gør en stor forskel, om man starter sit liv i en ressourcestærk familie med omsorg, kærlighed, støtte og positiv anerkendelse, eller om barndomshjemmet er præget af fravær og svigt – eller endda af vold og misbrug. Familien er dog langt fra den eneste påvirkende faktor i vores socialisering.

Den sekundære socialisering finder sted i daginstitutioner, blandt venner, i skoler, i sportsklubber, i foreningsfællesskaber, på arbejdspladser, gennem medier og virtuelle fællesskaber – kort sagt, gennem alle de sociale relationer, vi indgår i igennem vores liv og særligt i vores barndom og ungdom.

Internettet og de sociale medier spiller i dag en helt central rolle for unges socialiseringsproces og identitetsdannelse. Udover at skabe adgang til enorme mængder information og viden, giver medierne mulighed for dannelsen af nye fællesskaber og tilhørsforhold, der i høj grad går på tværs af tid og rum, det vil sige, at de også er uafhængige af store geografiske afstande.

Igennem vores sociale relationer – i både den primære og den sekundære socialisering og i både den fysiske og den virtuelle verden – opbygges vores forestilling om, hvem vi selv er, samt hvad vi kan, må og bør som individer og i de forskellige fællesskaber, vi indgår i. Vi opbygger ligeledes forestillinger om, hvem der er forskellig fra os selv, og som ikke hører til i vores fællesskab. Det kan kaldes en social kategorisering og er i sig selv en normal proces i individets forståelse af verden. Individet har brug for sociale tilhørsforhold og anerkendelse fra andre i fællesskabet.

Det er imidlertid problematisk, hvis vores sociale identitet og tilhørsforhold bliver baseret på en stærk intolerance eller et direkte had mod bestemte andre grupper. Så kan man sige, at der er tale om negative fællesskaber, hvor der faktisk ikke er plads til ”de andre” – og meget ringe mulighed for at række ud til dem, interagere med dem og prøve at forstå dem.

Ekstremistiske miljøer bygger ofte på et stærkt fællesskab, der tilbyder det enkelte medlem *anerkendelse, identitet og mening*, samtidig med at bestemte grupper uden for miljøet opfattes som fjender, der skal bekæmpes.

Den type ekstremistiske miljøer kan særligt virke tillokkende på børn og unge, som mangler denne følelse af at høre til, være en del af noget meningsfyldt og at blive anerkendt.

På samme måde som i andre typer fællesskaber eksisterer der i ekstremistiske miljøer normer for, hvad der er acceptabel og værdifuld adfærd, ligesom der eksisterer sanktioner, hvis der afviges fra denne adfærd. Det kan være sanktioner i form af udelukkelse fra eller tab af status i fællesskabet, eller det kan være sanktioner i form af decideret afstraffelse. Der eksisterer ligeledes forskellige typer for belønninger (af og til også kaldet positive sanktioner), hvis individet lever op til forventningerne eller endda overskrider forventningerne i positiv retning. Belønning kan for eksempel være i form af øget adgang til ellers fortrolig viden, indflydelse og en højere rang i hierarkiet. Normer og sanktioner danner sammen en form for social kontrol, som gør, at individer i høj grad retter ind og tilpasser sig fællesskabet. I ekstremistiske miljøer er normer og sanktioner ofte skarpere og mere letforståelige end i mange andre typer fællesskaber. Det kan særligt appellere til personer, der higer efter klare rammer og kategoriske definitioner af godt og ondt, rigtigt og forkert, os og dem, ven og fjende.

### Begrebsafklaring

**Socialisering:** Den proces, hvorved sociale normer, roller og værdier indlæres hos den enkelte.

**Social eksklusion:** Udelukkelse fra fællesskaber.

**Stereotyper:** Forsimplede og forvrængede forestillinger om bestemte befolkningsgrupper, der indlæres som en del af socialiseringen og er meget modstandsdygtige mod de argumenter, der fremføres mod dem.

**Sociale kategorier:** Skabelse af en form for ensartethed, hvor medlemmer har noget tilfælles, der adskiller dem fra dem, der ikke er inkluderet. National identitet ('dansker') er et eksempel på en social kategori.

**Virtuelle/digitale fællesskaber:** Et fællesskab eller netværk af individer, der interagerer gennem digitale kanaler (for eksempel sociale medier).

**Norm:** Forventning om en specifik adfærd eller holdning. Normer kan være formelle i form af love eller uformelle i form af uskrevne regler. Til normer knyttes sanktioner, der er med til at sørge for, at normerne ikke bliver brudt.

**Social kontrol:** Kombination af normer og sanktioner, der skaber en social orden, som vi indretter os efter.

Sociologen, Axel Honneth, har peget på tre anerkendelsesniveauer, der alle har stor betydning for vores identitetsdannelse og liv:

1. Anerkendelse i **den private sfære** er, at vi bliver mødt med kærlighed, omsorg og påskønnelse. Som følelsesmæssig anerkendelse gør den os klar til at møde verden og større fællesskaber. Den lægger fundamentet til vores grundlæggende **selvtillid**.
2. Anerkendelse i **den retslige sfære** er, at vi af samfundet/systemet bliver behandlet som individer med rettigheder og pligter på lige fod med andre borgere og ikke diskrimineres. Anerkendelse i denne sfære giver en følelse af **ligeværd og selvagtelse**.
3. Anerkendelse i **den solidariske sfære** er, at vores deltagelse i og bidrag til samfundet/fællesskabet bliver bemærket og værdsat. Det vil sige, at vi føler, at vores egenskaber har værdi for fællesskabet. Anerkendelse i denne sfære fører til **selvværd**.

## Casen

<https://hojskolebladet.dk/nyhedsarkiv/2015/dec/soeren-havde-patent-paa-sandheden/>

# Militant islamisme:

---

## Læsevejledning:

Fokus for jeres gruppearbejde er et **lydklip om Lukas Dam**, der efter at være konverteret til islam blev radikaliseret og i 2014 rejste til Syrien og tilsluttede sig Islamisk Stat. Podcasten bliver brugt med tilladelse fra Jakob Sheikh, Third Ear og Politikken, som er rettighedsindehavere på 'Historien om Lukas'. Historien er taget med efter positivt tilsagn fra Lukas' mor, Karolina Dam.

Før I hører klippet og læser teksten om Lukas nederst på denne side, skal I skimme spørgsmålene og læse de to afsnit nedenfor: '**Religiøs ekstremisme: Militant islamisme**' og '**Sociologisk vinkel**'. Det gør jer klar til den efterfølgende drøftelse i gruppen og præsentation for klassen.

### Besvar spørgsmål

1. Helt kort, hvordan forstår og definerer I forskellen på "almindelig" vold og så terrorisme? Hvad skal der til for, at man kan tale om terrorisme?
2. Hvad nævnes i tekst og podcast om årsagerne til Lukas' tiltrækning til først islam som religion og så militant islamisme?
3. Hvad kan I sige om årsagerne til Lukas' radikalisering og vilje til kamp ved at trække på jeres sociologiske viden om anerkendelse, tilhørsforhold, faste rammer og social kontrol?
4. Der tales meget om de unge "fremmedkrigere" eller "syrienkrigere", der vender hjem til Europa. Lav en liste over tiltag, det danske samfund kan møde dem med, når de kommer hjem. Hvad, mener I, er vigtigst for at reintegrere/resocialisere dem i det danske samfund?

### Religiøs ekstremisme - Militant islamisme

Religiøs ekstremisme kan opstå inden for alle religioner. Det kan ske, når en gruppe troende ser sig selv som indehavere af den eneste sandhed, hævet over andre og uden accept og tolerance for anderledes tænkende. Hvis man historisk ser på de voldelige sammenstød og krige, der har været mellem mennesker, har religion i mange tilfælde spillet en rolle – eller er i hvert fald blevet brugt som retfærdiggørelse for intolerance, vold og tvang mod andre grupper. Den religiøse ekstremisme baserer sig på et ønske om magt og ofte om markante samfundsændringer samt på intolerance, undertrykkelse, eksklusion eller tilintetgørelse af dem, der defineres som "de andre". Der er talrige eksempler inden for alle de store religioner i verden – på trods af, at langt størstedelen af troende er moderate og ønsker fredelig sameksistens.

Hvor nogle religiøse ekstremister mobiliserer sig omkring enkeltsager (for eksempel kristen abortmodstand i USA), er der andre, der ønsker mere gennemgribende samfundsændringer mod et samfund, der regeres efter, hvad de definerer som rent religiøse principper (for eksempel islamister som Hizb ut-Tahrir og Islamisk Stat, dog hver på deres måde).

Særligt efter angrebene på World Trade Center i New York d. 11. september 2001 har der fra Vestens side været fokus på den trussel, som **den islamiske ekstremisme** i form af militant islamisme udgør mod demokratiske samfund. Det skyldes bekymringen for, at radikalisering og

ekstremisme skal føre til yderligere vold og terrorisme, som det de seneste år blandt andet er set i en række europæiske storbyer. De fortsatte blodige konflikter i navnlig Syrien, Irak og Afghanistan og den direkte trussel fra organisationer som Al-Qaeda og Islamisk Stat øger bekymringen for, hvad lande som Danmark har i vente fra den militante islamisme.

**Danske fremmedkrigere**, altså danskere, der rejser til udlandet for at deltage i kamphandlinger, er ikke et nyt fænomen. I de seneste år har særligt unge, der rejser til Syrien for at kæmpe sammen med militante islamistiske grupperinger, som Islamisk Stat, tiltrukket sig opmærksomhed. De såkaldte syrienkrigeres engagement og kamperfaring fra Syrien vækker bekymring – naturligvis hos de pågældendes familier, men også hos danske myndigheder på grund af den sikkerhedsudfordring, som myndighederne vurderer, der kan være forbundet med de unges tilbagevenden til Danmark. Det vurderes, at en kombination af faktorer kan gøre det svært for de unge at vende tilbage til et normalt liv igen. Navnlig er der en bekymring for, at de hjemvendte kan være særligt radikaliseret og voldsparate og dermed udgøre en terrortrussel i Danmark. Politiets Efterretningstjenestes Center for Terroranalyse vurderede i starten af 2017, at der siden sommeren 2012 var rejst mindst 145 personer til Syrien/Irak. Lidt under halvdelen befandt sig på det tidspunkt tilbage i Danmark, en fjerdedel i konfliktzonen, og en fjerdedel blev formodet dræbt (PET, Center for Terroranalyse, februar 2017: ”Vurdering af terrortruslen mod Danmark”).

Spørgsmålet, om hvad der får unge mennesker til at sympatisere med og tilslutte sig grupper som Al-Qaeda og Islamisk Stat, er ikke simpelt at besvare. Der foregår en aktiv rekruttering oppefra, altså fra organisationernes side. Navnlig Islamisk Stat har været kendt for sin målrettede og professionelle online propaganda, der appellerer til og manipulerer med unge mennesker, der føler sig marginaliseret i de vestlige samfund. Samtidig er der radikaliserere, der fysisk tilnærmer sig unge mennesker for ”at tale dem ind” i ekstremistiske miljøer.

Der er imidlertid ikke kun tale om en rekruttering oppefra, men også om unge menneskers egen søgen efter mening og svar, handling og spænding. Hvilken rolle religionen spiller hos unge, der tilslutter sig militant islamistiske grupperinger, er meget omdiskuteret. Er det den enkeltes ekstreme dedikation til religionen, der radikaliserer og motiverer til intolerance og vold? Eller er det snarere mistrivsel, personlige frustrationer eller bestemte gruppedynamikker, der er drivende, og som blot finder en religiøs ramme at legitimere sig under? Ligger der en tilskyndelse til vold i religionen selv? Eller er et dybt kendskab til både egen og andres religion i virkeligheden forebyggende mod radikalisering og ekstreme udlægninger, fordi det giver basis for at se mere nuanceret på tingene? Er det *manglen* på viden om islam, der gør nogle unge muslimer lettere at manipulere og radikaliserer, fordi de ikke kender deres religion godt nok til at finde modargumenter mod de ekstreme udlægninger? Der er ikke ét svar på den slags spørgsmål, for radikalisering er ikke en simpel og let forklarlig proces, der er ens for alle. Langt oftest er der en lang række forskellige faktorer, der spiller ind, og religionens rolle – og brug i radikaliseringsprocessen – varierer fra person til person og fra situation til situation.

**Islamisme:** Der er mange former for islamisme og grader af, hvor vidtgående disse kan være i både deres mål og metoder. Fælles er et ønske om et islamisk samfund, hvor stat og lovgivning er baseret på islam.

**Terrorisme:** En taktik, hvor udøverne bruger ødelæggende vold for at skabe frygt i befolkningen, destabilisere systemet og påvirke beslutningstagerne i en bestemt retning (for

eksempel til at trække sig ud af en konflikt eller ændre deres politik på et bestemt område). Terrorangrebs mål kan være tilfældige mennesker (som bare tilfældigvis befinder sig et givent sted), eller det kan være specifikt udvalgte ofre eller symbolmål (som står for en bestemt holdning, repræsenterer en bestemt gruppe eller har udført en bestemt handling). Det er vigtigt for terrorister at få opmærksomhed om deres handlinger. På den måde har de bedst mulighed for at skabe frygt og få en effekt. Volden er et middel til dette mål.

**Reintegration/resocialisering:** Processen, hvorigennem en person får genskabt en normal tilværelse i samfundet, typisk efter at have været ude i en eller anden form for problemer. Det kan eksempelvis være en kriminell, som efter fængselsophold skal have støtte til at genopbygge nye netværk og finde tilbage til et liv uden for de kriminelle miljøer.

### Sociologisk vinkel

Medierne fremhæver ofte religion og ideologi som de væsentligste forklarende faktorer for, at unge mennesker tiltrækkes af ekstremistiske miljøer og radikaliseres. Det er imidlertid i mange tilfælde et forsimplet og misvisende billede.

Ofte er det i første omgang følelsen af at høre til, at være en del af et fællesskab, at få identitet, anerkendelse og spænding, der tiltrækker unge mennesker, der måske lige netop savner disse elementer i deres liv. I de tilfælde kommer det sociale aspekt først og det religiøse eller ideologiske/politiske aspekt efterfølgende.

Som mennesker formes og socialiseres vi gennem hele livet i en løbende vekselvirkning med vores omgivelser. Den primære socialisering finder sted i familien. Den tidlige opvækst og barndom har stor indflydelse på det enkelte individ, for her lægges nogle af de fundamentale ”klodser” i vores identitetsdannelse og selvtillid. Det gør en stor forskel, om man starter sit liv i en ressourcestærk familie med omsorg, kærlighed, støtte og positiv anerkendelse, eller om barndomshjemmet er præget af fravær og svigt – eller endda af vold og misbrug. Familien er dog langt fra den eneste påvirkende faktor i vores socialisering.

Den sekundære socialisering finder sted i daginstitutioner, blandt venner, i skoler, i sportsklubber, i foreningsfællesskaber, på arbejdspladser, gennem medier og virtuelle fællesskaber – kort sagt, gennem alle de sociale relationer, vi indgår i gennem vores liv og særligt i vores barndom og ungdom.

Internettet og de sociale medier spiller i dag en helt central rolle for unges socialiseringsproces og identitetsdannelse. Udover at skabe adgang til enorme mængder information og viden, giver medierne mulighed for dannelsen af nye fællesskaber og tilhørsforhold, der i høj grad går på tværs af tid og rum, det vil sige, at de også er uafhængige af store geografiske afstande.

Igennem vores sociale relationer – i både den primære og den sekundære socialisering og i både den fysiske og den virtuelle verden – opbygges vores forestilling om, hvem vi selv er, samt hvad vi kan, må og bør som individer og i de forskellige fællesskaber, vi indgår i. Vi opbygger ligeledes forestillinger om, hvem der er forskellig fra os selv, og som ikke hører til i vores fællesskab. Det kan kaldes en social kategorisering og er i sig selv en normal proces i individets

forståelse af verden. Individet har brug for sociale tilhørsforhold og anerkendelse fra andre i fællesskabet.

Det er imidlertid problematisk, hvis vores sociale identitet og tilhørsforhold bliver baseret på en stærk intolerance eller et direkte had mod bestemte andre grupper. Så kan man sige, at der er tale om negative fællesskaber, hvor der faktisk ikke er plads til "de andre" – og meget ringe mulighed for at række ud til dem, interagere med dem og prøve at forstå dem.

Ekstremistiske miljøer bygger ofte på et stærkt fællesskab, der tilbyder det enkelte medlem *anerkendelse, identitet og mening*, samtidig med at bestemte grupper uden for miljøet opfattes som fjender, der skal bekæmpes.

Den type ekstremistiske miljøer kan særligt virke tillokkende på børn og unge, som mangler denne følelse af at høre til, være en del af noget meningsfyldt og at blive anerkendt.

På samme måde som i andre typer fællesskaber eksisterer der i ekstremistiske miljøer normer for, hvad der er acceptabel og værdifuld adfærd, ligesom der eksisterer sanktioner, hvis der afviges fra denne adfærd. Det kan være sanktioner i form af udelukkelse fra eller tab af status i fællesskabet, eller det kan være sanktioner i form af decideret afstraffelse. Der eksisterer ligeledes forskellige typer for belønninger (af og til også kaldet positive sanktioner), hvis individet lever op til forventningerne eller endda overskrider forventningerne i positiv retning. Belønning kan for eksempel være i form af øget adgang til ellers fortrolig viden, indflydelse og en højere rang i hierarkiet. Normer og sanktioner danner sammen en form for social kontrol, som gør, at individer i høj grad retter ind og tilpasser sig fællesskabet. I ekstremistiske miljøer er normer og sanktioner ofte skarpere og mere letforståelige end i mange andre typer fællesskaber. Det kan særligt appellere til personer, der higer efter klare rammer og kategoriske definitioner af godt og ondt, rigtigt og forkert, os og dem, ven og fjende.

### Begrebsafklaring

**Socialisering:** Den proces, hvorved sociale normer, roller og værdier indlæres hos den enkelte.

**Social eksklusion:** Udelukkelse fra fællesskaber.

**Stereotyper:** Forsimplede og forvrængede forestillinger om bestemte befolkningsgrupper, der indlæres som en del af socialiseringen og er meget modstandsdygtige mod de argumenter, der fremføres mod dem.

**Sociale kategorier:** Skabelse af en form for ensartethed, hvor medlemmer har noget tilfælles, der adskiller dem fra dem, der ikke er inkluderet. National identitet ('dansker') er et eksempel på en social kategori.

**Virtuelle/digitale fællesskaber:** Et fællesskab eller netværk af individer, der interagerer gennem digitale kanaler (for eksempel sociale medier).

**Norm:** Forventning om en specifik adfærd eller holdning. Normer kan være formelle i form af love eller uformelle i form af uskrevne regler. Til normer knyttes sanktioner, der er med til at sørge for, at normerne ikke bliver brudt.

**Social kontrol:** Kombination af normer og sanktioner, der skaber en social orden, som vi indretter os efter.

Sociologen, Axel Honneth, har peget på tre anerkendelsesniveauer, der alle har stor betydning for vores identitetsdannelse og liv:

1. Anerkendelse i **den private sfære** er, at vi bliver mødt med kærlighed, omsorg og påskønnelse. Som følelsesmæssig anerkendelse gør den os klar til at møde verden og større fællesskaber. Den lægger fundamentet til vores grundlæggende **selvtillid**.

2. Anerkendelse i **den retslige sfære** er, at vi af samfundet/systemet bliver behandlet som individer med rettigheder og pligter på lige fod med andre borgere og ikke diskrimineres. Anerkendelse i denne sfære giver en følelse af **ligeværd og selvagtelse**.

3. Anerkendelse i **den solidariske sfære** er, at vores deltagelse i og bidrag til samfundet/fællesskabet bliver bemærket og værdsat. Det vil sige, at vi føler, at vores egenskaber har værdi for fællesskabet. Anerkendelse i denne sfære fører til **selvværd**.

## Casen

<https://stærkefællesskaber.dk/undervisning/gymnasie/gruppe/emne-3/#case>

- Nederst på siden findes lydklippet

# Online radikaliserings

## Læsevejledning:

Fokus for jeres gruppearbejde er online-radikaliserings, og jeres case er den artikel, der er nederst på denne side, og som omhandler den såkaldte Kundby-sag.

Før I læser artiklen 'Kundby-sagen er et lærebogseksempel på fejlslagen digital opdragelse', skal I skimme de fire spørgsmål og læse de to afsnit nedenfor: 'Online-radikaliserings' og 'Sociologisk vinkel'. Det gør jer klar til den efterfølgende drøftelse i gruppen og præsentation for klassen.

### Besvar spørgsmål

1. Helt kort, hvordan forstår og definerer I online-radikaliserings? Hvad betyder internettet for den måde, en radikaliseringsproces kan forløbe på? Skriv fem til ti nøgleord ned.
2. Hvordan beskriver artiklens forfatter digitale fællesskaber og deres betydning for "Kundby-pigens" radikaliseringsproces?
3. Hvordan kan I bruge jeres sociologiske viden om medier, socialisering, identitet og anerkendelse til at forklare mekanismer i forbindelse med "Kundby-pigens" radikaliserings?
4. Hvad, mener I, kan forebygge online-radikaliserings? Hvad indgår i digital dannelse, og hvordan bliver man digitalt dannet? Hvem har ansvaret for, at den enkelte unge bliver digitalt dannet? Overvej også, hvad der er af fordele og ulemper ved at lukke bestemte hjemmesider for at begrænse spredning af ekstremistisk materiale.

### Online radikaliserings

Online-radikaliserings er et relativt nyt begreb, og der er megen uenighed om, hvilken rolle internettet reelt spiller, når det gælder radikaliserings. Er internettet og de sociale medier blot en forlængelse af den fysiske verden og den interaktion, vi har med andre mennesker dér? Eller bringer internettet og de sociale medier helt nye dynamikker i spil og ændrer den måde, vi er mennesker på og påvirkes? Under alle omstændigheder bruger vi en stor del af vores hverdag online, og vores fysiske og virtuelle liv og aktiviteter er typisk tæt forbundne og vævet ind i hinanden.

Set fra de ekstremistiske organisationers synsvinkel giver internettet og de sociale medier mulighed for at nå et kæmpe stort publikum med propagandamateriale i form af for eksempel professionelt producerede videoer, interviews og billedmateriale. Det gør det også lettere at finde nye potentielle "rekrutter" ud fra profiler, interesser og kontakter og dermed at målrette henvendelser og propaganda til bestemte målgrupper. Derudover er det lettere at danne virtuelle fællesskaber for ligesindede og at koble folk, der ellers ikke ville have mødt hinanden, sammen på tværs af tid og rum. Organisationer som Islamisk Stat er kendt for meget professionel og stærkt manipulerende propaganda, der på linje med velproduceret reklamemateriale er direkte skræddersyet til bestemte målgrupper.

Set fra søgende individers side giver internettet og de sociale medier mulighed for både målrettet søgning og mere løs browsing efter emner af interesse. Det gør det lettere at finde og interagere med mennesker med samme interesser og at tilslutte sig grupper og fællesskaber, man føler, man har noget til fælles med eller gerne vil have noget til fælles med (lige meget, hvor langt man ellers befinder sig fra hinanden geografisk). De sociale medier øger muligheden for gensidig inspiration, påvirkning og også for manipulation – for ekstremistiske holdninger og synspunkter ligesom for andre typer holdninger og synspunkter.

Der er ingen tvivl om, at internettet og de sociale medier har enorm betydning for menneskers interaktion. Der er heller ingen tvivl om, at internettet bugner med masser af stærkt ekstremistisk materiale og ekstremistiske fora. Det er imidlertid svært at måle og sige med sikkerhed, hvilken effekt det har, det vil sige, i hvor høj grad det gør, at mennesker, der ellers *ikke* ville være blevet radikaliseret og voldsparete, bliver det. I mange år har der været en lignende type drøftelse om effekten af vold i film. Forskellen er dog, at den ekstremistiske propaganda og interaktion i høj grad aktivt rækker ud til folk for at påvirke dem og eventuelt også direkte opfordrer dem til at ændre adfærd og handlinger.

I flere terrorsager har online-aspektet været centralt. Anders Behring Breivik, der dræbte 77 mennesker i Norge d. 22. juli 2011, deltog for eksempel i årene op til sine angreb aktivt i højreekstremistiske online fora og blogs, ligesom han selv brugte internettet til at dele et manifest, der indeholdt en gennemgang af forberedelserne til angrebene samt en samling af højreekstremistiske tekster, primært fundet på internettet. Natasha Colding-Olsen, der som 17-årig i 2017 blev idømt otte års fængsel i den såkaldte Kundby-sag for forsøg på terrorisme, spillede online-fællesskaber en grundlæggende rolle i en hurtig radikaliseringsproces og kontakt til radikaliserede miljøer. Typisk vil der i radikaliseringsprocesser være tale om en form for vekselvirkning mellem den virtuelle og den fysiske verden.

Fra politisk side udtrykkes der ofte bekymring for internettets rolle i radikaliseringsøjemed. I regeringens handlingsplan for forebyggelse af radikalisering og ekstremisme fra 2014 står der for eksempel at:

*”Ekstremistiske miljøers øgede anvendelse af internettet skaber behov for at opruste myndighedernes viden herom samt for at styrke det internationale samarbejde på området med henblik på at begrænse spredning af ekstremistisk materiale. Der er samtidig behov for yderligere at styrke børn og unges digitale dannelse og kritiske tilgang til materiale på internettet”* (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold).

Når man beskæftiger sig med forebyggelse af radikalisering og ekstremisme, er online-komponenten helt central at have med i sine overvejelser. Radikalisering handler om kommunikation og påvirkning – og det gør modsvaret, altså forebyggelsen, også.

**Propaganda:** Forsøg på at manipulere modtagerens holdninger og adfærd i en bestemt retning ved at vinkle og dreje budskaber, så de præsenteres som entydig fakta, selvom de blot er fortolkninger eller endda er direkte fejlagtige. Propaganda kan være direkte og åbenlys eller mere indirekte, hvor den egentlige (typisk politiske eller religiøse) dagsorden er mere skjult.

**Terrorisme:** En taktik, hvor udøverne bruger ødelæggende vold for at skabe frygt i befolkningen, destabilisere systemet og påvirke beslutningstagerne i en bestemt retning (f.eks. til

at trække sig ud af en konflikt eller ændre deres politik på et bestemt område). Terrorangrebs mål kan være tilfældige mennesker (som bare befinder sig på en bestemt café eller station), eller det kan være specifikt udvalgte ofre eller symbolmål (som står for en bestemt holdning, repræsenterer en bestemt gruppe eller har udført en bestemt handling). Det er vigtigt for terrorister at få opmærksomhed om deres handlinger. På den måde har de bedst mulighed for at skabe frygt og få en effekt. Volden er et middel til dette mål.

## Sociologisk vinkel

Medierne fremhæver ofte religion og ideologi som de væsentligste forklarende faktorer for, at unge mennesker tiltrækkes af ekstremistiske miljøer og radikaliseres. Det er imidlertid i mange tilfælde et forsimplet og misvisende billede.

Ofte er det i første omgang følelsen af at høre til, at være en del af et fællesskab, at få identitet, anerkendelse og spænding, der tiltrækker unge mennesker, der måske lige netop savner disse elementer i deres liv. I de tilfælde kommer det sociale aspekt først og det religiøse eller ideologiske/politiske aspekt efterfølgende.

Som mennesker formes og socialiseres vi gennem hele livet i en løbende vekselvirkning med vores omgivelser. Den **primære socialisering** finder sted i familien. Den tidlige opvækst og barndom har stor indflydelse på det enkelte individ, for her lægges nogle af de fundamentale ”klodser” i vores identitetsdannelse og selvtillid. Det gør en stor forskel, om man starter sit liv i en ressourcestærk familie med omsorg, kærlighed, støtte og positiv anerkendelse, eller om barndomshjemmet er præget af fravær og svigt – eller endda af vold og misbrug. Familien er dog langt fra den eneste påvirkende faktor i vores socialisering.

Den **sekundære socialisering** finder sted i daginstitutioner, blandt venner, i skoler, i sportsklubber, i foreningsfællesskaber, på arbejdspladser, gennem medier og virtuelle fællesskaber – kort sagt, gennem alle de sociale relationer, vi indgår i igennem vores liv og særligt i vores barndom og ungdom.

Internettet og de sociale medier spiller i dag en helt central rolle for unges socialiseringsproces og identitetsdannelse. Udover at skabe adgang til enorme mængder information og viden, giver medierne mulighed for dannelsen af nye fællesskaber og tilhørsforhold, der i høj grad går på tværs af tid og rum, det vil sige, at de også er uafhængige af store geografiske afstande.

Igennem vores sociale relationer – i både den primære og den sekundære socialisering og i både den fysiske og den virtuelle verden – opbygges vores forestilling om, hvem vi selv er, samt hvad vi kan, må og bør som individer og i de forskellige fællesskaber, vi indgår i. Vi opbygger ligeledes forestillinger om, hvem der er forskellig fra os selv, og som ikke hører til i vores fællesskab. Det kan kaldes en **social kategorisering** og er i sig selv en normal proces i individets forståelse af verden. Individet har brug for sociale tilhørsforhold og anerkendelse fra andre i fællesskabet.

Det er imidlertid problematisk, hvis vores sociale identitet og tilhørsforhold bliver baseret på en stærk intolerance eller et direkte had mod bestemte andre grupper. Så kan man sige, at der er tale

om negative fællesskaber, hvor der faktisk ikke er plads til ”de andre” – og meget ringe mulighed for at række ud til dem, interagere med dem og prøve at forstå dem.

Ekstremistiske miljøer bygger ofte på et stærkt fællesskab, der tilbyder det enkelte medlem *anerkendelse, identitet og mening*, samtidig med at bestemte grupper uden for miljøet opfattes som fjender, der skal bekæmpes.

Den type ekstremistiske miljøer kan særligt virke tillokkende på børn og unge, som mangler denne følelse af at høre til, være en del af noget meningsfyldt og at blive anerkendt.

På samme måde som i andre typer fællesskaber eksisterer der i ekstremistiske miljøer normer for, hvad der er acceptabel og værdifuld adfærd, ligesom der eksisterer sanktioner, hvis der afviges fra denne adfærd. Det kan være sanktioner i form af udelukkelse fra eller tab af status i fællesskabet, eller det kan være sanktioner i form af decideret afstraffelse. Der eksisterer ligeledes forskellige typer for belønninger (af og til også kaldet positive sanktioner), hvis individet lever op til forventningerne eller endda overskrider forventningerne i positiv retning. Belønning kan for eksempel være i form af øget adgang til ellers fortrolig viden, indflydelse og en højere rang i hierarkiet. Normer og sanktioner danner sammen en form for social kontrol, som gør, at individer i høj grad retter ind og tilpasser sig fællesskabet. I ekstremistiske miljøer er normer og sanktioner ofte skarpere og mere letforståelige end i mange andre typer fællesskaber. Det kan særligt appellere til personer, der higer efter klare rammer og kategoriske definitioner af godt og ondt, rigtigt og forkert, os og dem, ven og fjende.

## Begrebsafklaring

**Socialisering:** Den proces, hvorved sociale normer, roller og værdier indlæres hos den enkelte.

**Social eksklusion:** Udelukkelse fra fællesskaber.

**Stereotyper:** Forsimplede og forvrængede forestillinger om bestemte befolkningsgrupper, der indlæres som en del af socialiseringen og er meget modstandsdygtige mod de argumenter, der fremføres mod dem.

**Sociale kategorier:** Skabelse af en form for ensartethed, hvor medlemmer har noget tilfælles, der adskiller dem fra dem, der ikke er inkluderet. National identitet (’dansker’) er et eksempel på en social kategori.

**Virtuelle/digitale fællesskaber:** Et fællesskab eller netværk af individer, der interagerer gennem digitale kanaler (for eksempel sociale medier).

**Norm:** Forventning om en specifik adfærd eller holdning. Normer kan være formelle i form af love eller uformelle i form af uskrevne regler. Til normer knyttes sanktioner, der er med til at sørge for, at normerne ikke bliver brudt.

**Social kontrol:** Kombination af normer og sanktioner, der skaber en social orden, som vi indretter os efter.

Sociologen, Axel Honneth, har peget på tre anerkendelsesniveauer, der alle har stor betydning for vores identitetsdannelse og liv:

1. Anerkendelse i **den private sfære** er, at vi bliver mødt med kærlighed, omsorg og påskønnelse. Som følelsesmæssig anerkendelse gør den os klar til at møde verden og større fællesskaber. Den lægger fundamentet til vores grundlæggende **selvtillid**.
2. Anerkendelse i **den retslige sfære** er, at vi af samfundet/systemet bliver behandlet som individer med rettigheder og pligter på lige fod med andre borgere og ikke diskrimineres. Anerkendelse i denne sfære giver en følelse af **ligeværd og selvagtelse**.
3. Anerkendelse i **den solidariske sfære** er, at vores deltagelse i og bidrag til samfundet/fællesskabet bliver bemærket og værdsat. Det vil sige, at vi føler, at vores egenskaber har værdi for fællesskabet. Anerkendelse i denne sfære fører til **selvværd**.

## Casen

### Kundby sagen:

#### Baggrund

I efteråret 2017 blev den såkaldte "Kundby-pige", den på det tidspunkt 17-årige Natascha Colding-Olsen (NCO), idømt otte års fængsel ved landsretten for planlægning af terrorangreb på to navngivne skoler samt for voldeligt overfald på en pædagog under sin varetægtsfængsling. Sagen har vist en meget hurtig radikalisering, hvor der er gået ganske få måneder fra, at den på det tidspunkt 15-årige pige konverterede til islam til, at hun blev anholdt for planlægning af terror.

Blandt beviserne i sagen indgik (udover kemikalieindkøb, kemiske forsøg og fysiske sedler med måludpegning m.m.) NCO's online-søgninger og -kommunikation. NCO foretog online-søgninger på bombefremstilling og voldelige jihad-videoer, og på sine sociale medier havde hun lagt billeder op, hvor hun optræder med våben og hylder jihad. NCO kommunikerede blandt andet med, hvad hun betragtede som medlemmer af organisationen Islamisk Stat. NCO opsøgte en dansk mand online, der er kendt som bandemedlem og i 2013 opholdt sig i Syrien. De to chattede over en længere periode, hvor NCO blandt andet stillede spørgsmål til, hvorvidt hun skulle rejse til Syrien. Der blev rejst tiltale mod den danske mand, men denne er senere frafaldet.

Ifølge pigens tidligere lærer, som hun betroede sig til, havde hun problemer i hjemmet og var udsat for mobning i skolen. Hun var i en periode anbragt uden for hjemmet og havde psykiske problemer, der en overgang manifesterede sig i selvskadende adfærd.

ARTIKEL: KUNDBY-SAGEN ER ET LÆREBOGSEKSEMPEL PÅ FEJLSLAGEN DIGITAL OPDRAGELSE

Kilde: Information, 5. maj 2017. Forfatter: Af Christian Aziz

”Skal man tage Kundby-pigens forsvar for pålydende, har hun surfet rundt i internettets afkroge uden at forholde sig til, at handlinger på nettet har konsekvenser i det virkelige liv. Ingen har tilsyneladende lært hende reglen om, at det, du søger på i dag, hjemsøger dig i morgen.

Vi har fokuseret på det spektakulære i Kundby-sagen, mens en række centrale perspektiver er forblevet underbelyst. Ikke mindst aspektet vedrørende digital dannelse – eller mangel på samme. Det mener dagens kommentarskribent.

Dommen i sagen om den terrortiltalte pige i Kundby-sagen ventes at blive afsagt i dag. ’Kundby-pigen’ har adskillige medier døbt hende; måske vil det navn blive en del af vores kollektive bevidsthed på samme måde som Egtved-pigen.

Anklagemyndigheden ønsker hende dømt til forvaring på ubestemt tid. Pigen selv nægter sig skyldig.

Sagen er uden tvivl en af de mest spektakulære, vi længe har været vidne til herhjemme. Den rummer flere af tidens mest kontroversielle debatemner. Radikalisering, terrorisme ansporet af religiøse mørkemænd og ikke mindst danskheden er på spil.

For kan en etnisk dansk pige, der bliver pågrebet i en alder af kun 15 år, virkelig dømmes efter straffelovens paragraf 114? Terrorparagraffen, som størstedelen af danskerne indtil nu kun har forbundet med mørklødede mænd af anden etnisk herkomst end dansk. Den slags fordrer, at vi tager vores forestillinger og fordomme op til revision.

### **Nemt bytte**

Imens vi har fokuseret på det spektakulære i Kundby-sagen, er en række nok så centrale perspektiver forblevet underbelyst. Ikke mindst aspektet vedrørende digital dannelse – eller mangel på samme. Det er ellers en afgørende brik i vores forståelse af, hvordan unge ender i radikale miljøer og tankeverdener.

Jeg har igennem en årrække qua mit arbejde med udsatte unge erfaret, hvordan de digitale fællesskaber er lige så meningsgivende for den unge generation som det, vi andre betegner som den virkelige verden. Nogle gange er den endda mere meningsgivende.

Kundby-pigen fremstilles på mange punkter som så mange andre jævnaldrende piger. Hun ønskede at høre til. Hun søgte et fællesskab. Hun var træt af at være mobbeoffer. Hun virker med andre ord til at have været let at rekruttere og siden føre – for nu at bruge termer fra efterretningsverdenen.

På den digitale savanne, som vi alle færdes på i dag, vimler det med rovdyr, der udser sig et potentielt bytte og angriber. Alle, der udstyrer deres børn og unge med en smartphone eller en tablet med internetadgang, er forpligtet til også at følge, uddanne, vejlede og i nogle tilfælde begrænse adgangen til dele af den digitale verden. Ligesom vi ikke lader vores unge færdes i

bestemte miljøer og forbyder vores små børn at cykle ad bestemte veje, skal vi også tage deres digitale færdens seriøst.

### **Ingen ansvarsfri zoner**

En af de læringskompetencer – som vores skolevæsen er stærkt optaget af at opøve – er netop digital dannelse eller såkaldte informations-, medie- og teknologifærdigheder. Kundby-pigen har tilstået, at hun har googlet, hvorvidt kvinder kan blive martyrer; at hun har troet, at hun har kommunikeret online med ingen ringere end kaliffen for IS, Abu Bakr al-Baghdadi, verdens mest eftersøgte terrorist; samt at hun har søgt efter bombemanualer på internettet og efterfølgende indkøbt ingredienser i to forskellige filialer af Matas.

Vi er stadig analoge væsener, selv om vi lever i en digital tidsalder. Det tager tid at forstå, at selv om vi sidder fysisk alene og skriver noget på en skærm, er vi altså ikke alene i juridisk eller moralsk forstand. Vi er stadig forbundne med en omverden, som vi skal stå til ansvar for, og som i den grad drager os til ansvar, såfremt vi forbryder os mod dens love. Læser man pigens forsvar for sig selv, synes hun ikke at have opøvet den forståelse.

Det, som fremtidens unge skal lære af Kundby-sagen, er, at vores gøren og laden i den digitale verden sætter lige så tunge og afgørende spor som de skridt, vi tager i den virkelige verden. Den digitale verden er virkelig. I gamle dage undlod vi måske at lade vores egne børn lege med bestemte børn, fordi vi mente, de var dårligt selskab.

I dag er problemet, at uanset hvilket dårligt selskab man kunne forestille sig, er der mulighed for at pleje det online. Nettet har plads til alt, hvad man kan forestille sig, og mere til. Eller som den britiske teenager Peter Morley-Souter i 2003 formulerede det efter at være blevet overrasket over at se sin yndlingstegneserie, Steen & Stoffer, i en pornoudgave: »Hvis du kan forestille dig det, eksisterer det som porno på internettet«.

Derfor er det af yderste vigtighed, at vi sørger for at opdrage vores børn og unge til at færdes sikkert – især i den digitale verden. Det, du søger på i dag, hjemsøger dig måske i morgen”.

*Christian Aziz er forfatter, sprogofticer og folkeskolelærer. ‘Kundby-sagen er et lærebogseksempel på fejlslagen digital opdragelse’ bliver brugt med tilladelse fra Christian Aziz, som er artiklens forfatter og rettighedsindehaver.*